Minorităţi româneşti în spaţiul virtual. Aspecte lingvistice şi culturale

Aida TODI

1. Este un fapt indiscutabil că ultimul deceniu a adus schimbări rapide şi spectaculoase în viaţa românilor de pretutindeni. Factorii care le-au determinat sunt multipli: căderea regimului comunist, care a facilitat, românilor din ţară şi din fostul lagăr comunist, posibilitatea de a trece graniţele, cu restricţii din ce în ce mai puţine, în diferite scopuri: turistic, educativ, financiar sau – pentru a folosi o formulă tocită din vremea dictaturii ceauşiste – pentru „reîntregirea familiei" etc.; relaxarea condiţiilor de emigrare impuse românilor şi altor ţări de către anumite state (Canada, Noua Zeelandă, Australia) pentru românii din România, beneficiile intrării în Uniunea Europeană, coroborate cu aspecte mai puţin plăcute ale democraţiei româneşti (instabilitatea politică şi economică în anumite intervale ale perioadei postdecembriste; creşterea şomajului, în special în rândul tinerilor şi al populaţiilor din anumite zone defavorizate; marginalizarea, în ţară, a anumitor anumitor meserii prin privatizarea şi schimbarea profilului unor fabrici şi uzine) oferă românilor o oportunitate nesperată de angajare şi obţinere de câştiguri (adesea net superioare celor din ţară) în diverse profesii solicitate pe piaţa muncii occidentale; utilizarea pe scară din ce în ce mai largă a internetului, care favorizează comunicarea, reducând distanţele dintre oameni. Ca o consecinţă, directă sau indirectă, a tuturor factorilor menţionaţi (cu pondere diferită de la o situaţie la alta), numărul românilor plecaţi din ţară, temporar sau definitiv, a crescut vertiginos în ultimii ani.

2. O privire, fie ea şi sumară, pe paginile de internet[1] ale românilor din străinătate, ne relevă problemele cu care se confruntă comunităţile româneşti din afara României: problema adaptării la noile condiţii de viaţă şi de muncă; necesitatea presei în limba maternă; educaţia (a se vedea, de pildă, situaţia comunităţilor româneşti recent formate, prin emigrarea multor români în străinătate la muncă, la studii, prin căsătorie etc.); problema păstrării specificului cultural (religie, credinţe, obiceiuri etc.), şi lingvistic într-un mediu străin; în sfârşit (dar nu în ultimul rând) un factor greu de pus în „ecuaţie" şi de evaluat statistic: *dorul*, cuvânt (şi sentiment) care apare destul de frecvent exprimat în spaţiul virtual, fie că este vorba despre publicaţiile online ale românilor din afara graniţelor, despre pagini de internet ale comunităţilor româneşti din străinătate, despre bloguri sau forumuri de discuţie. Poate că nu întâmplător unul dintre siturile făcute pentru românii din străinătate poartă tocmai acest nume: *dor de ţară* (www.rdt.dordetara.ro, înfiinţat de postul de radio cu acelaşi nume). Publicaţiile online şi siturile românilor exprimă clar intenţia de a stabili o comunicare între românii de

[1] Aida Todi, *Aspecte lingvistice şi socio-lingvistice ale comunicării în spaţiul virtual: chatul* (comunicare prezentată la Sesiunea naţională de comunicări ştiinţifice „Centenar Mircea Eliade şi Mihail Sebastian", Alba Iulia, 25-26 mai 2007), sub tipar în „Annales Universitatis Apulensis", Philologica, Alba Iulia, 8/2007.

BDD-V2519 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:17 UTC)

pretutindeni: „Proiectul «Român în Lume» vine în întâmpinarea necesității românilor de a comunica în limba maternă, de a şti ce se petrece în cadrul diferitelor comunități româneşti aflate la mari distanțe unele de celelalte, de fi informați despre ce se întâmplă în țară şi de a se organiza în vederea păstrării şi promovării ideii de «român»”.[2]

Dificultățile şi frustrările cu care se confruntă unii dintre românii plecați din țară sunt formulate explicit pe unele dintre siturile analizate, care descriu destul de exact situația României actuale:

„*Există sate în România aproape părăsite pentru că cei cu putere de muncă au plecat în străinătate şi există localități în alte țări unde, pe stradă, se aude vorbind aproape numai în română.*

În căutarea unui trai mai bun părinții lasă copiii în grija rudelor şi iau calea străinătății. Copleşiți de munca grea, de traiul pe alte meleaguri, de dorul de cei dragi, mulți dintre cei plecați ar dori să se întoarcă acasă. Dar ce li se oferă?!

Aşa că strâng din dinți şi îndură mai departe condițiile vitrege, economisind fiecare bănuț pe care îl trimit acasă la copii sau îi pun deoparte pentru a le asigura un acoperiş deasupra capului. Dar până când banii trimişi acasă celor mici pot suplini dragostea părintească? Ce este mai important: să câştigi prin munca ta un ban cu care să-ți faci un viitor sau să ai copiii aproape, astfel încât aceştia să nu se simtă abandonați şi să recurgă la gesturi disperate?”[3]

3. Prima şi cea mai evidentă constatare este aceea că siturile constituite de comunitățile româneşti din afara granițelor acoperă, în general, o arie geografică foarte largă: aproape toate țările în care locuiesc români. Iată doar câteva situri ale comunităților, publicații şi forumuri de discuții româneşti din afara României[4]:

Ungaria:
www.romanul.hu
www.foaia.hu

Serbia:
www.muzej-mpek.org.yu/forum.vlasi.srbije
www.libertatea.co.yu
www.banatul.com/info

Marea Britanie:
www.rom-uk.co.uk;
www.romani-online.co.uk
www.mareaunire.com/uk

Italia:
www.romanii.it (Asociația românilor în Italia (Milano)
www.spirit-romanesc.com (Asociația socio-culturală italo-română "Spirit românesc")

[2] Ziarul www.romaninlume.com, www.rumanoenelmundo.com, fondat în 2001 în Madrid.
[3] www.rdt.dordetara.ro
[4] Lista pe care o oferim mai jos nu este exhaustivă.

BDD-V2519 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:17 UTC)

www.romania-italia.net (Forumul românilor din Italia)
www.romaniaitalia.net (Comunitatea virtuală a românilor din Italia)
www.lri.it (Liga românilor în Italia)
www.romcatroma.ro (biserica greco-catolică din Roma),
www.actualitatea-romaneasca.ro (Actualitatea românească, ziarul românilor de pretutindeni)
www.gazzettino.ro ("Il gazzettino romeno", săptamânal distribuit în România şi Italia)
www.realitateadinitalia.com
www.romanilatorino.net
www.italiaromania.com

Spania:
www.fedrom.org (FEDROM – Federaţia Asociaţiilor de Imigranţi Romani din Spania);
www.ua.es/personal/iliescu/aripi (ARIPI: Asociaţia „Amicii României pentru iniţiativa şi Promovarea Schimbului Cultural" (Alicante) Amigos de Rumania para la Iniciativa y Promocion de Intercambios Culturales.[5]
www.romaninlume.com
www.spaniaromaneasca.com
www.romaniadinspania.com/en
www.rogrup.com
www.inspania.com

Germania:
www.agero-stuttgart.de
www.romanians-de.org
www.rom2.de
www.vereinromania.de
www.freiburg-ro.de
www.westfalias.de
www.forum-gerum-stuttgart.de

Irlanda:
www.romaniancommunity.net

Portugalia:
www.romaniinportugalia.org/
www.lusoroman.com

Austria:
www.ro-at.org

[5] Trebuie să precizăm că organizaţiile şi asociaţiile româneşti care apar în lista comunităţilor româneşti sunt foarte numeroase, dar majoritatea nu au situri (am numărat 34 înscrise în situl http://www.transferrapid.com/alpha/comunit_organizatii_spa_ro, din diverse localităţi ale Spaniei (Madrid, Castellon, Coslada, San Fernando, Barcelona, Getafe, Fuenjirola – Malaga, Santiago de Compostela – Galicia, Valencia, Huelva, Alicante, Zaragoza, Murcia, Ibiza), dar majoritatea au doar adrese de email pentru contact, iar unele doar adrese poştale.

BDD-V2519 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:17 UTC)

Franța:
www.franta-romania.com
www.onlinero.com
http://groups.yahoo.com/group/paris-ro

Belgia:
www.rombel.com

Elveția:
www.casa-romanilor.ch
http://casa-romanilor.ch/forum/viewforum.php?f=13

Olanda:
www.romanians.nl

Țările nordice:
www.suedia.ro
www.suedia.se/
www.arofi.org
www.romanians-fi/info/index.php
www.finlanda.ro
www.danemarca.ro
www.danemarca.dk
www.norvegian.net
www.stefancelmare.no
www.islanda.ro

Benelux:
www.dirobenelu.com

Noua Zeelandă:
http://romania.co.nz/ro/

S.U.A.:
www.romanilachicago.org
www.romanian-portal.com
www.romaniancenter.org/forum/toast.asp
www.romportal.com
www.comunitatea-romana.com
www.40romania.com
www.romaniainsideout.org
www.gandaculdecolorado.com
www.cafeneaua.com
www.labordei.com
www.rokult.com
http://america.comunitatea-romana.com/wiki/America

BDD-V2519 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:17 UTC)

www.moldova-us.com
www.moldova.net
www.forumtransatlantic.com

Canada:
www.theromanians.ca;
www.romaniinalberta.com
http://romanians.bc.ca
www.rovancouver.com/community/intrare.htm
www.arcanada.org
www.montreal.ro
www.quebec.ro
www.quebec.ro/forum/index.php
www.romanianstoronto.ca/ro/
www.vancouver.ro
www.toronto.ro
www.calgary.ro
www.boianchurch.org/index

Australia:
www.spiritofromania.com
www.aradomain.com
www.semenicul.com.au
www.dacia.org.au

4. Unii sunt de părere că păstrarea culturii şi a limbii române interesează destul de puţin pe emigranţii români, primordiale fiind aspectele politice (accesul la funcţii în structurile administraţiei locale. E posibil ca pentru mulţi emigranţi păstrarea identităţii culturale şi lingvistice în condiţiile emigrării să fie un obiectiv subsumat ideii de integrare; se ştie că majoritatea românilor plecaţi în ultimii ani din ţară sunt preocupaţi în primul rând de nevoi materiale, de dorinţa de a câştiga bani. Necesitatea de a se integra cât mai bine în noua societate şi de a se adapta la noile condiţii îi determină să înveţe rapid limba ţării gazdă. În măsura în care sunt interesaţi să locuiască şi să muncească în ţara respectivă mai mulţi ani, sau chiar să rămână definitiv acolo, unii îşi iau cu ei şi copiii, iar pentru aceşti copii este esenţial să înveţe limba ţării în care locuiesc. La aceste categorii e mai puţin probabil ca învăţarea limbii române de către copii să reprezinte o prioritate. Departamentul Românilor de Pretutindeni şi Ministerul Educaţiei şi Cercetării au iniţiat, la cererea comunităţilor româneşti din străinătate, trimiterea de cadre didactice pentru predarea limbii, literaturii şi a culturii române; ce succes vor avea acestea va decide timpul.

5. Strâns legată de acest aspect este percepţia noilor generaţii asupra cetăţeniei sau apartenenţei culturale. Uneori copiii plecaţi cu părinţii de la o vârstă foarte fragedă (sau chiar născuţi în străinătate) nu se mai consideră români, ci spanioli, italieni etc. În articolul *Emigratia părinţilor şi adaptarea copiilor*, publicat pe

BDD-V2519 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:17 UTC)

www.romaninlume.com/stiripescurt, sunt prezentate trei cazuri ale unor familii de emigranţi români în Spania. Iată mai jos un fragment relevant în acest sens:

Deşi a venit la 2 ani, Beatrice Moldovan vede lucrurile foarte clar: „Părinţii mei sunt români, eu sunt spaniolă."

Călin Moldovan a ajuns în Spania în noiembrie 2000, la 25 de ani şi este căsătorit cu Mirela, de 22 de ani, iar pe atunci fetiţa lor Beatrice avea 1 an şi 5 luni.

Mirela a sosit pe 16 august 2001 cu Beatrice şi au învăţat împreună limba spaniolă. A terminat ciclul infantil în Horcajo de Santiago, vorbeşte bine ambele limbi, a terminat de curând clasa a II-a primară cu note de 9 şi 10. Ea se mândreşte cu faptul că are prietene spaniole, colegii de clasă sunt foarte uniţi şi la toate zilele de naştere este invitată. Beatrice este deja o domnişoară cochetă, a căpătat alura unei castiliene dulce şi autoritare, pare sigură pe ea şi se vede ca îi prieşte atmosfera din Spania, unde se simte bine. Dovada este şi dialogul pe care l-am avut cu ea.

- De câte ori ai fost în România, Beatrice?
- De mai multe ori, dar nu mi-a plăcut.
- De ce?
- Pentru că viaţa mea e aici, în Spania.
- Bunicii tă sunt în România?
- Da, i-am vizitat, mi-e dor de ei, vorbim şi la telefon. Eu vreau să rămân aici, cu colegii, cu prietenii mei, aici am de toate.
- Beatrice, ce eşti tu, româncă sau spaniolă?
- Sunt spaniolă.
- Păi dacă părinţii tăi sunt români, tu nu eşti româncă?
- Părinţii mei sunt români, dar eu sunt spaniolă. (Articol de George Oprea)

6. În calitatea lor de reprezentante ale culturii româneşti, aceste situri au ca obiective:

- promovează evenimente culturale (Festivalul Românilor din Nürnberg, Germania[6], Festivalul romanesc din Torino[7]); linkul sitului www.theromanians.ca cu tema *Artă & Cultură* (www.artimmex.com), redactat în română şi engleză, este o organizaţie din Toronto care distribuie cărţi, ziare, reviste, muzică şi filme din România şi oferă abonamente pentru ziare şi reviste.
- iniţiază înfiinţarea unor cluburi şi centre culturale (Fan Club Cenaclul Flacăra al ascultătorilor RDT: Vă informăm că în cadrul „Fan Clubului Cenaclul Flacăra al ascultătorilor Radio Dor de Ţară" a luat fiinţă iniţiativa pentru tranzitarea acestui club virtual, spre o organizaţie cu statut juridic[8]);
- oferă programe turistice la cerere[9]
- prezintă realizări ştiinţifice şi culturale ale unor români în străinătate (Artistul român Romeo Niram expune, în premieră, la Institutul Cultural Român din Lisabona, un ciclu de picturi inspirate din sculpturile lui Constantin Brâncuşi[10]);
- prezintă ştiri de interes general privind activitatea consulatelor româneşti din străinătate[11];

[6] www.rdt.dordetara.ro, 27 iul. 2007.
[7] *Ibidem*, 16 mai 2007.
[8] *Ibidem*, 27 august 2007.
[9] http://www.rdt.dordetara.ro/index.php.
[10] www.rdt.dordetara.ro, 10 august 2007.

BDD-V2519 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:17 UTC)

- comentează evenimente politice din ţară[12]
- promovează situri ale românilor din diverse ţări;
- unele situri prezintă istoricul emigraţiei româneşti în diferite zone ale lumii: de pildă, situl profesorului Dan Fornade[13], care face o incursiune în istoria emigrării româneşti în Canada.
- unele situri (în special cele din Canada) oferă, celor care doresc să emigreze în această ţară numeroase informaţii utile şi detaliate, începând cu necesitatea alegerii unei firme de consultanţă, completarea actelor, aspecte legate de costuri, prezentarea la interviu, obţinerea cetăţeniei, şi până la ceea ce trebuie făcut la sosirea în Canada: închirierea unui apartament, perfecţionarea limbii, căutarea unui loc de muncă, obţinerea unui carnet de conducere, cheltuielile lunare, moneda naţională, comunităţile româneşti virtuale sau cele cu sedii şi contactarea lor.

7. Unele dintre constatările pe care le-am făcut analizând diversele forme de comunicare pe internet ale românilor sunt surprinzătoare; ele par să infirme teoria, invocată în nenumărate situaţii, că românii nu sunt solidari, nici „acasă", nici în afara graniţelor. Românii exilaţi (cel puţin utilizatorii internetului) demonstrează o reală, autentică nevoie de comunicare cu semeni (conaţionali) de-ai lor. Sentimentele naţionale par să se manifeste, la românii care şi-au părăsit ţara, într-o măsură mai mare decât la cei care au rămas aici. Desigur, unele situri insistă pe sprijinul oferit de aceste comunităţi („Trebuie doar să aveţi informaţii corecte despre aceste comunităţi[14]. Puteţi cunoaşte lume nouă sau face prieteni. Aceştia vă pot ajuta cu sfaturi sau chiar material (lucruri). Sau chiar vă pot ajuta cu joburi)", adăugând: „însă nu vă aşteptaţi să fie simplu (şi nu întotdeauna). Unele comunităţi sînt mai vechi însă multe sînt noi, deoarece mulţi români au venit abia după 1989. Comunitatea românească este în general tînără şi nu sînt foarte multe firme româneşti care s-o sprijine (deşi există cîteva care deja se implică şi sint cunoscute de mulţi). Aşa că nu vă aşteptaţi la foarte multe ajutoare materiale din partea comunităţii româneşti. Bisericile abia au bani să se întreţină, nu pot oferi ajutoare materiale"[15]. În ce măsură comunităţile româneşti sprijină realmente pe noii veniţi este mai greu de verificat. O sursă de informaţii în acest sens ar putea fi forumurile de discuţii, în care unii oferă detalii în legătură cu sosirea lor în Canada şi peripeţiile prin care au trecut în încercarea de a-şi găsi o locuinţă sau un loc de muncă.

8. Există o preocupare constantă a unor publicaţii de a-şi ţine la curent cititorii în legătură cu cele mai recente aspecte normative, precum şi cu greşelile curente de

[11] *Ibidem*, 16 mai 2007.
[12] *Ibidem*
[13] http://www.fornade.com/contact.asp.
[14] Sunt enumerate nu mai puţin de 13 comunităţi virtuale, majoritatea active în momentul când le-am consultat pentru definitivarea lucrării – 10 sept. 2007: www.romanian-portal.com/ca/eng (Romanian Portal), www.adhoc-roumanie.com (Adhoc Roumanie), www.romonca.com (Români în Montreal) (inactiv), www.romontreal.info (Români din Montreal On Line), www.montreal.ro, www.casaromania.com, www.hanuancutei.com, www.octav.ca/forum (Forumul Sudenţilor Români, Ottawa) (temporar inactiv, la data verificării), http://caro.acadmenu.com (inactiv), (Canadian Romanian Community) (inactiv), www.arc.compace.ro (Simpatizanţi ARC - Simpatizanti ai Asociatiei Romane din Canada) (inactiv), www.club-ro.net (Club–Ro: Români în oraşul Quebec), www.infocanadian.com.
[15] www.theromanians.ca.

BDD-V2519 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:17 UTC)

limbă care se întâlnesc în practică. Din acest punct de vedere, se poate spune că www.observatorul.com (publicaţia online a românilor din Canada) depăşeşte, prin interesul faţă de problemele limbii române şi prin consecvenţă, cele mai multe reviste de cultură apărute în ţară. Considerăm relevantă notarea câtorva titluri din paginile acestei publicaţii: *Norme ortografice actuale* (Dumitru Draica) (o prezentare a noii ediţii a *Dicţionarului ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii român*e, Bucureşti, 2005 şi scură prezentare a cărţilor proprii - *Norme ortografice actuale. Aplicaţii practice* şi *Ortografia românească – trecut şi prezent*); *Ortografia verbului **a fi***; *Formele corecte ale verbului «a scrie»*; *Nume sonore*; *Despre limitele universale ale limbii românilor* (Andrei Vartic); *«Care» şi «pe care»* (Cristian Gaspar); *Lingvistică şi politică* (Ioan Mungioiu); *Despre salut* (Cristian Gasapar); *Noutăţi în domeniul gramaticii limbii române* (Elena Buică) (cu referire la noua ediţie a *Gramaticii limbii române* din 2006); *Scrierea corectă a unor adverbe compuse* (Elena Buică).

9. Ca aspecte lingvistice (ortografice) constatăm ceea ce i se poate reproşa în general textului redactat pe internet: fapul că renunţă la diacritice, făcând adesea dificilă lectura textului în limba română, uneori prin crearea unor omonimii supărătoare. În exemplele pe care le-am extras de pe siturile respective am pus diacriticele conform normei actuale, dar în general cuvintele româneşti apar pe situri fără semnele specifice. Acest fapt pare determinat în primul rând de constrângerile internetului. Am păstrat, acolo unde este utilizată, vechea ortografie (cu *sînt*, *sîntem* în loc de *sunt, suntem* etc. şi *î* în loc de *â* – evident, scrise tot fără diacritice), pentru că ne interesează în ce măsură românii plecaţi din ţară mai sunt la curent sau ţin legătura cu evoluţia normei limbii literare. De la regula cvasigenerală a eludării semnelor diacritice face excepţie publicaţia online a românilor din Canada www.observatorul.com, cu rubrică permanentă de limbă română; aceasta foloseşte diacriticele doar pentru *î* şi *â*, pentru diferenţiere, dar nu şi la *ş* şi *ţ* (totuşi, acest lucru se întâmplă mai mult în articolele dedicate limbii române; în rest, tendinţa generală se manifestă şi aici, în unele texte). Este de menţionat, de asemenea, că revista în discuţie respectă noua reformă ortografică.

10. Este relativ greu de apreciat, pe de o parte, în ce măsură siturile comunităţilor româneşti de peste hotare oferă o imagine exactă a preocupărilor reale a românilor în păstrarea limbii şi a identităţii naţionale. Un indiciu destul de elocvent ar putea fi, pentru unele comunităţi româneşti pe internet, numărul celor care accesează siturile respective, intervenţiile acestora pe forumurile de discuţii, precum şi temele de interes ale respectivilor forumişti.

Dificil de apreciat este şi cum va evolua, în contextul globalizării şi al mobilităţii permanente a forţei de muncă, ideea de păstrare a limbii materne şi a specificului naţional.

BDD-V2519 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:17 UTC)

Romanian Minorities in the Virtual Space. Linguistic and Cultural Aspects

It is an irrefutable fact that the last decade has brought rapid and spectacular changes in the life of Romanians all over the world. The determining factors are numerous: the fall of communism, which gave Romanians from Romania and the former Communist area the chance to cross the borders, with fewer and fewer restrictions, for various purposes: tourism, education, business; for Romanians from Romania, joining the European Union, along with less pleasant aspects of democracy (e.g. the rise of unemployment, especially among young people and the population from underdeveloped areas) has become an unexpected opportunity of finding employment in various work fields in demand on the western labour market; the use of the Internet on an increasingly wider scale, which facilitates communication, reducing the distance between people. Our paper focuses on several aspects of the benefits of the Internet for Romanians all over the world, reviewing the main problems facing Romanians abroad, as reflected in the Romanian online journals; we also considered the way in which, by using the virtual space, the expatriated Romanians attempt and sometimes succeed, to a larger or smaller extent, to establish a way of communication between them and/or the Romanians from Romania.

Universitatea „Ovidius”, Constanţa
România

BDD-V2519 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:17 UTC)

BDD-V2519 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:39:17 UTC)